

BESTUUR

Minder snel op straat na een drugsvondst

Burgemeesters en rechters lijken terughoudender met het uit huis zetten van mensen die drugs op voorraad hebben. De afgelopen twee jaar is er sprake van een daling van de huisuitzettingen wegens drugshandel, blijkt uit een steekproef van het FD in dertien grote en middelgrote gemeenten. De kritiek op deze woningssluitingen neemt toe. De coronapandemie maakte het bovendien lastiger om mensen op straat te zetten.

→ **PAGINA 10**

Na drugsvondst minder snel uit huis gezet

Burgemeesters en rechters lijken terughoudender met het uit huis zetten van mensen die drugs op voorraad hebben. De kritiek op deze woningsluitingen neemt toe. De pandemie maakte het bovendien lastiger om mensen op straat te zetten.

Jean Dohmen
is algemeen verslaggever
van Het Financieele Dagblad

De rechter in Limburg zette vlak voor Kerstmis voorlopig een streep door het besluit van de gemeente Bergen om een moeder en haar minderjarige zoon zes maanden uit hun huis te zetten, omdat er bij een huiszoeking drugs waren gevonden.

Agenten namen na een tip 23,8 gram hennep, bijna 28 gram amfetamine en negen xtc-pillen in beslag. In de keuken stond ook een weegschaal met plastic zakjes, vaak een aanwijzing dat er gehandeld wordt.

Burgemeester Manon Pelzer besloot de bewoners uit hun huis te zetten, een bevoegdheid die zij heeft op grond van artikel 13b van de Opiumwet, beter bekend als de Wet Damocles. In 2021 gebeurde het in de gemeente Bergen in totaal vier keer. Het doel is drugshandel vanuit woonhuizen een halt toeroepen. De grens ligt bij 5 gram softdrugs, iets meer dan vijf wietplanten of een halve gram harddrugs. Gewaarschuwd werd er niet: Bergen hanteerde het 'one strike, you are out'-principe.

Wie op straat staat, moet zelf nieuwe woonruimte vinden. Maar in de door de Maas en de Duitse grens ingeklemde plaats was geen betaalbaar huurhuis te vinden. Bergen stelde de vrouw voor dan maar in Duitsland te gaan wonen of zich bij de daklozenopvang te melden. Dat ging de rechter te ver.

UITSTEL DOOR PANDEMIE

Dat Nederland een drugsprobleem heeft, zal niemand ontkennen. Het land is een belangrijke speler in de internationale handel. De zorgen over de ondermijnende impact van deze miljardenindustrie zijn groot.

Die zorgen leven ook bij veel burgemeesters, die zien dat niet alleen bedrijfspanden maar ook gewone huizen in wijken in toenemende mate gebruikt worden voor de handel en productie.

Een studie in opdracht van Justitie schat dat het in 2019 om 40.000 woningen ging.

Met de Wet Damocles in de hand kunnen burgemeesters die huizen sinds 2007 sluiten. Bij bedrijfspanden kon dat al sinds 1998. Tussen 2018 en 2000 deden burgemeesters dat jaarlijks bij zeker meer dan duizend panden, het leeuwendeel woonhuizen.

De afgelopen twee jaar is er sprake van een daling, blijkt uit een steekproef van het FD in dertien grote en middelgrote gemeenten, waaronder Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Tilburg en Heerlen. Het aantal gesloten huizen nam af van 400 in 2019 tot 337 in 2021.

Corona speelt een rol daarbij, leert een rondgang. Utrecht, waar het aantal sluitingen tussen 2019 en 2021 met 13 daalde tot 15, laat weten dat het handhavers ook nodig had voor andere klussen, zoals naleving van de coronaregels.

Tilburg (van 53 naar 42) schortte tijdens de lockdown alle Damoclessluitingen op. 'In 2020 en 2021 zijn veel van deze dossiers later in het jaar opgepakt en beoordeeld of een sluiting nog te rechtvaardigen is conform ons beleid', laat de gemeente weten.

“Wat er gebeurt rond woningsluitingen kan niet. De wet wordt anders toegepast dan de bedoeling was”

Jan Brouwer

hoogleraar algemeen recht

Het lijkt er volgens Tilburg niet op dat de drugsoverlast zelf ook substantieel is afgenomen. Volgens de gemeente kwamen er via Meld Misdaad Anoniem in 2020 204 meldingen over hennep binnen en in 2021 nog 194.

Ook Heerlen (van 38 naar 28 panden) trapt in het begin van de pandemie 'op de rem', zegt burgemeester Roel Wever. Daarna ging de gemeente weer door met sluiten. Heerlen benadrukt dat 'niemand, en zeker geen kinderen of kwetsbaren' op straat komen te staan.

'Veel burgemeesters hebben hun beleid tijdelijk aangepast', zegt hoogleraar algemene rechtswetenschap Jan Brouwer uit Groningen. Dat kon ook niet anders. 'Bij een besmettelijke ziekte, waarbij de overheid contacten wil beperken, is het lastig om bij familie in te trekken.' Brouwer ziet dat burgemeesters in coronatijd vaker kozen voor waarschuwingen en ook voor dwangsommen, om te voorkomen dat bewoners na een waarschuwing opnieuw in de fout gaan.

TOENEMENDE KRITIEK

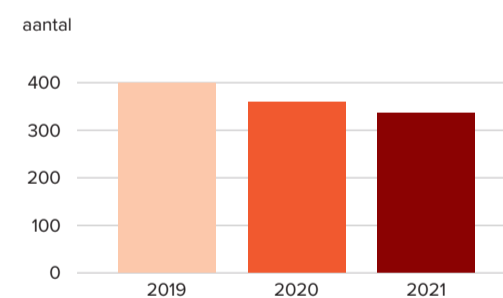
De grootste daling vond plaats in Rotterdam. De stad telde in 2019 nog 131 woningsluitingen, twee jaar later 84. Het harde beleid leidde er tot discussie: de plaatselijke Rekenkamer vond dat burgemeester Aboutaleb vaker de vraag moet stellen of sluiting wel nodig is.

Aboutaleb is niet de enige die hard optreedt, leert een eind vorig jaar verschenen onderzoek naar de Wet Damocles van twee onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen. Burgemeesters kiezen vaak voor sluiting, omdat ze waarschuwen te vrijblijvend vinden. Sluiting is volgens de onderzoekers populair omdat burgemeesters daarmee in een klap 'drugs uit het pand en de wijk halen'. Afschrikking speelt ook een belangrijke rol.

De kritiek op die aanpak neemt echter toe, niet alleen omdat de grens al bij iets meer dan

Daling tijdens pandemie

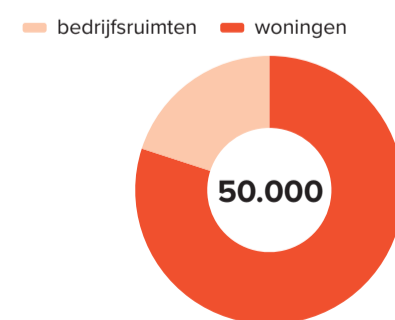
Woningsluitingen wegens drugs in dertien grotere gemeenten

Bron: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Groningen, Almere, Hengelo, Nijmegen, Venlo, Heerlen, Tilburg, Eindhoven, Breda

Vooral woonhuizen

Schatting panden gebruikt voor ondermijnende criminaliteit (2019)

© FD Bron: Schatting uit WODC-rapport Criminelle Gebouwen

vijf wietplanten ligt, maar ook omdat de maatregel vaak onschuldigen treft: minderjarige kinderen in huis, of ouders die niet weten wat hun inwonende meerderjarige kind uitspookt.

De proportionaliteit is zoek, klaagden vorig jaar ombudsmannen uit de grote steden. De gevolgen voor de bewoners zijn enorm, vooral bij een huurhuis. De corporatie zegt de huur op en de bewoners belanden op een zwarte lijst waardoor ze geen nieuw huis krijgen.

Brouwer vindt dat burgemeesters het bestuursrecht misbruiken om burgers te straffen. 'Daar hebben we het strafrecht voor. Wie drugs in huis heeft, krijgt niet alleen te maken met de strafrechter, maar ook met een burgemeester die zegt: "U moet tijdelijk uw woning uit". En vervolgens met een corporatie die zegt: "U moet permanent uw huis uit".'

PROPORTIONALITEIT

Rechters steunden die aanpak, maar in de herfst van 2021 leek er wat te veranderen. De hoogste bestuursrechter, de Raad van State, verlegde na een kritisch advies de koers. Rechters moeten beter nagaan of sluiting effectief, noodzakelijk en evenredig is (lees: in verhouding tot de feiten).

De Raad voegde de daad bij het woord en zette op 6 oktober een streep door een besluit van Aboutaleb om een huis te sluiten omdat op de slaapkamer van de meerderjarige zoon ruim twee ons cocaïne, een weegschaal, plastic zakjes en €7000 waren gevonden.

De gevolgen van de sluiting waren volgens de Raad groot. Ook de andere, onschuldige huisgenoten onder wie een ex-kankerpatiënt zouden op straat belanden. De bewoners dreigden ook op de zwarte lijst voor huurders te komen. Een waarschuwing was volgens de Raad beter geweest. Brouwer: 'Wij zeggen al jaren: wat er gebeurt rond woningsluitingen kan niet. De

Burgemeesters hebben de bevoegdheid voor huisuitzettingen wegens drugshandel. De afgelopen twee jaar is er sprake van een daling van de toepassing van het middel.

FOTO: ISTOCK / FD STUDIO

“Het is een proportioneel middel tegen stevige zaken”

Roel Wever

burgemeester Heerlen

Raad van State stond burgemeesters toe de wet anders toe te passen dan de bedoeling was. Onmiddellijke sluiting mag alleen in heel ernstige gevallen.'

Wever verdedigt de aanpak in Heerlen: 'Ik vind het een proportioneel middel. We treden niet op als mensen een keer wat proberen met een paar plantjes. Het gaat bij ons om stevige zaken, vaak harddrugs, en bij twijfel geven we eerst een waarschuwing.'

Het probleem was dat de Raad van State volgens Brouwer 'alle gevallen ernstig vond en die lijn meedogenloos toepaste.' Vanaf nu moet volgens de hoogleraar 'onomstotelijk worden aangetoond dat het doel de middelen heiligt'. De nieuwe benadering sijpelt door in het land, merkt advocaat Sjanneke de Crom van Weening Strafrechtadvocaten aan uitspraken die de laatste tijd worden gedaan. Rechters toetsen strenger op het punt van evenredigheid. 'Er lijkt zich een kentering af te tekenen.'

TOESLAGENAFFAIRE

De recente koerswijziging had een dieperliggende oorzaak. Niet alleen de fiscus, ook de rechterlijke macht ligt sinds de toeslagenaffaire onder het vergrootglas. Gezagsgetrouwe rechters hadden niet genoeg oog voor de belangen van ouders die bij de toeslagen door de fiscus gemengeld werden.

In een 'reflectierapport', waarin de Raad van State het eigen optreden onder de loep nam, werden in een bijlage nog eens 25 beleidsterreinen genoemd waar de Raad kritisch naar moet kijken, waaronder woningsluitingen.

De speelruimte van burgemeesters wordt daardoor kleiner. Ze moeten beter beargumenteren waarom ze mensen uit hun huis zetten en ze moeten beter nadenken over de gevolgen van hun besluit voor de bewoners. Hoog tijd, vindt Brouwer. 'Dat was ontwaard.'